

SVENSK DEMOKRATI

100 år

MINORITET

Arbetsblad och bakgrundsmaterial

Foto, omslagsbild: Erik Klarén, grafik: Nami Kawakita

OM PROGRAMSERIEN

Svensk demokrati 100 år är en poddserie i åtta delar som berättar om avgörande händelser och människors kamp och livsöden under demokratins utveckling i Sverige. Med hjälp av personliga brev från arkiv och forskare kan vi se hur samhället och demokrati ständigt är i förändring. Mer har hänt de senaste 100 åren än vad man kanske kan tro...

Avsnittsförteckning

1. Rösträtt
2. Barn
3. Jämställdhet
4. HBTQ
5. Funktionsrätt
6. Minoritet
7. Folkrörelser
8. Yttrandefrihet

Avsnitten är 28,30 minuter långa.

Målgrupp och pedagogiskt syfte

Målgrupp: *Folkbildning – till exempel folkhögskola och studieförbund*

Ämne: *Samhällskunskap, historia*

Demokrati är ingen självklarhet, människor har jobbat för den – och behöver fortsätta att arbeta för den. Demokrati kan vi inte ta för givet, utan vi måste ständigt värna om och kämpa för den. Idag menar många att demokratin är hotad på olika sätt. Målet med serien är att stärka demokratin och öka förståelsen för hur den svenska demokratin vuxit fram och hur den är uppbyggd. Genom att förstå historien kommer vi också förstå vikten att värna den. Den här serien vill levandegöra historien genom människoporträtt som kan koppla ihop vår kunskap om historien till vår förståelse för demokratin idag.

Serien kan användas på olika sätt, både som ingång till vidare kunskap, som förståelse till demokrati och som diskussionunderlag för att tydliggöra studenternas/deltagarnas egen roll i ett demokratiskt samhälle.

Bakgrund

2021 är det 100 år sedan både kvinnor och män för första gången fick rösta i val till riksdagen. Under 2020 och 2021 genomför regeringen därför en nationell kraftsamling "Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati" för att säkerställa en levande och uthållig demokrati för framtiden. Detta ska bidra till ökad delaktighet, förankring och motståndskraft i demokratin.

Inom den organiserade folkbildningen pågår många initiativ för att uppmärksamma demokratiåret, bland annat genom projektet #vimåsteprata. Folkhögskolor och studieförbund har en lång tradition av att stärka och utveckla svensk demokrati genom bildning, utbildning och delaktighet i samhällsutvecklingen. Den här serien vill bidra med underlag till det arbetet.

MINORITET – ARBETSBLAD

Ord och begrepp

Ordlistan nedan innehåller centrala begrepp och betydelsebärande ord från avsnittet. Här är några förslag på hur ni kan arbeta med ordlistan.

- Gå igenom orden. Vilka är nya? Vad betyder de? Vad skulle de kunna betyda? Hur är ordet sammansatt? Vad är ordets ursprung?
- Ge orden ett passande sammanhang i meningar eller texter där ordet förekommer.
- Efter att ni lyssnat – reflektera över hur och i vilket sammanhang som orden användes.
- Sammanfatta avsnittet muntligt eller skriftligt med hjälp av orden.

Demokrati	Majoritetssamhälle
Tvångsflyttningar	Sápmi
Rasbiologi	Sametinget
Nationella minoriteter	Kolonisering
Urfolk	Exploatering

Frågor och uppgifter

1. Återberätta avsnittets handling kortfattat med egna ord. Lägg till egna reflektioner.
2. Välj ett citat ur avsnittet. Varför har du valt just det citatet?
3. År 2000 erkände Sverige för första gången fem nationella minoriteter. Vilka är de? Och vad definierar en nationell minoritet?
4. Samerna kallas också urfolk, vad definierar ett urfolk?
5. Lagarna till skydd för de nationella minoriteterna är ett sätt att belysa och reparera historiska orättvisor. Kan du ge exempel på hur dessa orättvisor har sett ut?
6. Varför tror du att staten ville tvångsflytta samer från deras hem? Hade samerna något val?
7. På vilket sätt påverkar tvångsflyttningarna på 1920-talet samerna än idag?
8. Den politik som fördes på 1920-talet delade upp samerna i de som skötte renar, respektive de som inte hade några renar. Hur påverkade denna uppdelning samerna?
9. Från samer, men också andra urfolk i världen, finns det kritik om att man har utsatts för kolonisering. Hur drabbade det samerna?
10. Vilka tankar och idéer låg till grund för det rasbiologiska institutet i Uppsala där Herman Lundborg var chef?
11. Författaren Maja Hagerman beskriver i programmet hur Sveriges självbild och synen på samerna har förändras under hennes egen livstid. Hur då?

Arbeta vidare

12. Varför behöver minoriteter ett särskilt skydd? Ska inte alla vara lika inför lagen? Har du några egna exempel eller erfarenheter på varför detta är viktigt i en demokrati? Diskutera.
13. Det har på senare år kommit både filmer och böcker som skildrar den tid som vi hör om i programmet från samernas synvinkel. Sameblod är ett exempel på en film som fick stort genomslag. Hur kommer det sig att filmer som Sameblod och böcker såsom Herrarna satte oss här som handlar om tvångsförflyttningen av samer kommer i vår tid, tror du?
14. Samiska är ett av Sveriges nationella minoritetsspråk. Men det finns inte ett samiskt språk, utan flera dialekter, eller varieteter, som är lika olika varandra som svenska, norska och danska. Om man inte är van att höra de andra dialekterna kan de vara svåra att förstå för en samisktalande. Ta reda på mer om de olika varieteterna av samiska och var de talas.
15. Ta reda på mer om sametinget. Hur styrs det och vilka frågor behandlas där? Vilka får vara med och rösta och varför? Vilka skillnader och likheter finns med hur Sverige styrs – diskutera.
16. I ett mycket uppmärksammat rättsfall i högsta domstolen vann nyligen Girjas sameby en mångårig tvist mot staten. Ta reda på vad tvisten gällde och vad det var som Girjas sameby fick rätten till. Ett centralt begrepp i domen är ”urminnes hävd” – vad innebär det?
17. I Sverige finns det 51 samebyar. En sameby är ingen by, utan ett större geografiskt område. Ta reda på var Girjas sameby ligger och vilken utsträckning den har. Ta reda på mer!
18. Från 2007 gäller FN:s deklaration om urfolkens rättigheter. Sök upp och läs vad dessa rättigheter innebär och diskutera hur de efterföljs i Sverige.
19. Runt om i världen finns många urfolk som strider för sin rätt och som vill uppmärksamma historiska orättvisor, förtryck och även försök till utrotning av det egna folket. Vilka likheter och skillnader ser du mellan andra urfolk och det samiska urfolket? Vilka skillnader och likheter ser du mellan det sätt som frågorna om urfolk och minoriteters rättigheter diskuteras i andra länder och i Sverige? Har Sverige något att lära av andra länder?

Det här avsnittet passar bra att lyssna på och arbeta med tillsammans med avsnittet *Rösträtt, Jämställdhet* och *Yttrandefrihet*.

BAKGRUNDSMATERIAL

Brevet från Per är hämtat från boken “Herrarna satte oss hit – om tvångsförflyttningarna i Sverige”, av Elin Anna Labba.

Berättelsen om skallmätningarna är hämtad från Kåikulls hembygdsbok och Maja Hagermans bok “Käreste Herman.”

ANDRA PROGRAM OM DEMOKRATI OCH NATIONELLA MINORITETER FRÅN UR

UR har många program om demokrati och nationella minoriteter. Här är ett urval som kan passa bra tillsammans med *Svensk demokrati 100 år – minoriteter*. Samtliga program är tillgängliga på UR Play eller via mediecetral.

- Samernas tid
- Historia förklarad: nationella minoriteter
- Glöd (kortfilmssatsning från Svenska Filminstitutet i samarbete med UR)
- Min samiska historia
- Jakten på språket
- Sami jurdagat, podd
- UR Samtiden – Saepmie – Språket och litteraturen
- UR Samtiden – Vi måste bry oss om demokrati

Arbetsbladet är skrivet av UR:s pedagogiska redaktörer.

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges. Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas. Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).